

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง : นันทกร พงศ์เลิศวุฒิ

ดร.ไกรลาส จิตรกุล

ผู้ตรวจ : กรกมล จิมาชัย

เรืออากาศเอก ชันวาท พุ่งทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง

บรรณาธิการ : ทฤษฎี เตือนหทัย

ผลิตและจัดจำหน่าย

บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด

นางสาวปัญญณี วิทยสัมพันธ์

๑๐๑/๑๔ หมู่บ้านมณีนิยา ๓ ซอย ๑๐

ถนนรัตนวิเศษ ตำบลไทรมา อำเภอมะนัง

จังหวัดนันทบุรี ๑๑๐๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๓๑๖

๐๘-๑๔๔๕-๙๙๖๘

๐๘-๖๓๐๐-๔๑๑๓

โทรสาร ๐-๒๕๕๔-๓๔๖๓

E-mail : editor@muangthaibook.com

Website : www.muangthaibook.com

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง : นันทกร พงศ์เลิศวุฒิ

ดร.ไกรลาส จิตรกุล

ผู้ตรวจ : กรกมล จิมาชัย

เรืออากาศเอก ชันวาท พุ่งทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง

บรรณาธิการ : ทฤษฎี เตือนหทัย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

จำนวน : ๓,๐๐๐ เล่ม

ผลิตโดย : บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด

นางสาวปัญญณี วิทยสัมพันธ์

๑๐๑/๑๔ หมู่บ้านมณีนิยา ๓ ซอย ๑๐ ถนนรัตนวิเศษ

ตำบลไทรมา อำเภอมะนัง จังหวัดนันทบุรี ๑๑๐๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๓๑๖, ๐๘-๑๔๔๕-๙๙๖๘, ๐๘-๖๓๐๐-๔๑๑๓

โทรสาร ๐-๒๕๕๔-๓๔๖๓

E-mail : editor@muangthaibook.com

Website : www.muangthaibook.com

ISBN : 978-616-281-993-3

ราคา : ๘๐ บาท

“หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด ห้ามทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนาตัดแปลง หรือวิธีการอื่นใดไปเผยแพร่ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจาก บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด”

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕ เล่มนี้ เรียบเรียงขึ้นตรงตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เพื่อให้นักเรียนและครู ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนได้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด รวมทั้งสามารถนำพานักเรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕ เล่มนี้เรียบเรียงขึ้นโดยคำนึงถึงหลักการ แนวคิด และจุดเน้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทั้งในเรื่องของ จุดหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ประกอบด้วยตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทางเป็นเป้าหมาย ในการจัดการเรียนรู้ โดยเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตรงตามสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่แบ่งเป็นตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ และกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และกระบวนการจัดการของผู้เรียน ท้ายหน่วย การเรียนรู้มีกิจกรรมต่าง ๆ และคำถามประจำหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และช่วยทบทวนเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕ เล่มนี้ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาและกิจกรรมที่ นำเสนอมีความหลากหลาย ทันสมัย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕ เล่มนี้ จะสามารถให้ความรู้ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้สอน ตลอดจนผู้สนใจศึกษาทั่วไปเป็นอย่างดี สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ เกิดสมรรถนะ มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

นันทร พงศ์เลิศวุฒิ

ดร.ไกรลาส จิตรกุล

และ

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ การสร้างสรรค์งานดนตรี ๑

๑.๑ ความเชื่อกับการสร้างสรรค์งานดนตรี.....	๒
๑.๒ ศาสนากับการสร้างสรรค์งานดนตรี.....	๕
๑.๓ วิถีชีวิตกับการสร้างสรรค์งานดนตรี.....	๘
๑.๔ เทคโนโลยีกับการสร้างสรรค์งานดนตรี.....	๑๓
สรุป.....	๑๖
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้.....	๑๗
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้.....	๑๗
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ๑๘

๒.๑ วัฒนธรรมทางดนตรีของไทย.....	๑๙
๒.๒ แนวทางส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีไทย	๓๐
๒.๓ วัฒนธรรมทางดนตรีของประเทศเพื่อนบ้าน.....	๓๓
๒.๔ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของงานดนตรีประเทศอาเซียน	๔๕
สรุป.....	๔๕
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้.....	๔๖
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้.....	๔๖
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๔๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีเบื้องต้น ๔๗

๓.๑ การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีสากลเบื้องต้น.....	๔๘
๓.๒ การบันทึกโน้ต เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ทางดนตรีไทยเบื้องต้น	๕๖
สรุป.....	๖๕
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้.....	๖๖
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้.....	๖๖
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๖๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ การร้องเพลงและบรรเลงดนตรี ๖๗

๔.๑ การฝึกปฏิบัติร้องเพลง	๖๘
๔.๒ การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี	๗๖
สรุป	๘๗
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้	๘๗
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๘๗
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๘๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ นาฏศิลป์และการละครไทย ๘๙

๕.๑ วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทย	๘๐
๕.๒ ความงามของนาฏศิลป์ไทยและการละครไทย	๑๐๓
๕.๓ คุณค่าของนาฏศิลป์และการละครไทย	๑๐๖
สรุป	๑๑๐
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๑๑
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๑๑
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ๑๑๒

๖.๑ หลักการสร้างสรรค์การแสดงเบื้องต้น	๑๑๓
๖.๒ การสร้างสรรค์การแสดงจากทำทางในชีวิตประจำวัน	๑๒๐
๖.๓ การออกแบบการแสดงในโอกาสต่าง ๆ	๑๒๘
สรุป	๑๔๑
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๔๑
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๔๒
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑๔๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ การจัดการแสดงและการวิจารณ์การแสดง ๑๔๓

๗.๑ การจัดกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา	๑๔๔
๗.๒ การปฏิบัติวิจารณ์การแสดง	๑๕๐
สรุป	๑๕๗
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๕๗
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๕๘
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑๕๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินการแสดง ๑๕๙

๘.๑ หลักการชมการแสดงนาฏศิลป์และการละคร	๑๖๐
๘.๒ หลักการวิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์และการละคร	๑๖๒
๘.๓ หลักการวิเคราะห์เทคนิคการจัดการแสดง	๑๖๔
๘.๔ การประเมินคุณภาพของการแสดง	๑๗๓
สรุป	๑๗๖
กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๗๖
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๗๗
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๑๗๗

บรรณานุกรม ๑๗๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

การสร้างสร้งงานดนตรี

ตัวชี้วัด

ศ ๒.๑ ม.๔-๖/๓ อธิบายเหตุผลที่คนต่างวัฒนธรรมสร้างสร้งงานดนตรีแตกต่างกัน
(ตัวชี้วัดปลายทาง)

สาระการเรียนรู้

- ๑.๑ ความเชื่อกับการสร้างสร้งงานดนตรี
- ๑.๒ ศาสนากับการสร้างสร้งงานดนตรี
- ๑.๓ วิถีชีวิตกับการสร้างสร้งงานดนตรี
- ๑.๔ เทคโนโลยีกับการสร้างสร้งงานดนตรี

แนวคิดสำคัญ

การสร้างสร้งงานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย แต่ที่สำคัญและมีผลให้งานดนตรีของแต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต รวมไปถึงเทคโนโลยี

คำถามนำเข้าสู่บทเรียน

นักเรียนคิดว่างานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันหรือไม่ หากแตกต่างกัน เป็นผลเนื่องมาจากอะไร

๒

มนุษย์แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมของตนเอง ประกอบกับมนุษย์อาศัยอยู่เกือบทั่วทุกมุมโลกทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งด้านอาหาร ภาษา และศิลปะ โดยเฉพาะดนตรี

การสร้างสร้งงานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต รวมไปถึงเทคโนโลยี และปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย อย่างไรก็ตามสามารถอธิบายถึงปัจจัยในการสร้างสร้งสร้งผลงานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมโดยภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

๑.๑ ความเชื่อกับการสร้างสร้งงานดนตรี

ในอดีตมนุษย์ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น กลางคืน กลางวัน พายุร้อน พายุฝน แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น ทำให้เกิดความกลัว และเชื่อว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นคือความไม่พอใจของสิ่งที่มีตัวตน สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ หรือเทพเจ้า มนุษย์จึงคิดค้นพิธีกรรมบูชาหรือการบวงสรวงขึ้น เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและช่วยบรรเทาความหวาดกลัวจากสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ ไม่เพียงเท่านั้น ดนตรียังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเหล่านั้นอีกด้วย อาจเป็นเพราะมนุษย์เชื่อว่าการบรรเลงดนตรีเป็นการสื่อสารกับสิ่งที่มีพลังอำนาจเหนือมนุษย์นั่นเอง

ดนตรีที่ถูกสร้างสร้งขึ้นบนพื้นฐานทางความเชื่อ มักมีไว้สำหรับใช้ประกอบพิธีกรรมบูชา หรือการบวงสรวง สามารถเรียกอีกอย่างว่า ดนตรีพิธีกรรม (Ritual Music) ซึ่งในปัจจุบันยังสามารถพบเห็นดนตรีลักษณะดังกล่าวจากวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ สำหรับดนตรีไทยนั้นเต็มไปด้วยความเชื่อ จึงสามารถพบดนตรีพิธีกรรมได้โดยทั่วไป เช่น เพลงองค์พระพิราพ เพลงตระนารายณ์บรรทมสินธุ์ เพลงสาธุการ เป็นต้น

ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๕

เพลงองค์พระพิราพ เป็นบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีไว้ครุ
บรรเลงเพื่ออัญเชิญ “พระพิราพ” เข้าร่วมพิธี ตามความเชื่อของ
นักดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยที่เคารพพระพิราพเป็นเทพสูงสุด
องค์หนึ่ง เปรียบเสมือนครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้คนสำคัญ
ด้วยความเชื่อดังกล่าวทำให้ถือกันว่าเพลงองค์พระพิราพ “เป็น
เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงสุดของการเรียนหน้าพาทย์ ต้องบวชเรียน
ก่อนมีอายุ ๓๐ ปี” (ณรงค์ เขียนทองกุล, ๒๕๕๑) ซึ่งเป็นเพลงที่มี
ความศักดิ์สิทธิ์มาก นอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติต่าง ๆ อีกมากมาย
ที่ต้องถือปฏิบัติถึงจะทำให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนและบรรเลงเพลง
องค์พระพิราพได้ รวมถึงต้องผ่านการเรียนการฝึกฝนเพลงหน้าพาทย์
ขั้นต้น และเพลงหน้าพาทย์ชั้นกลางก่อน เช่น เพลงร่ำสามลา
(ตัวอย่างที่ ๑.๑) ซึ่งอยู่ในชุดเพลงโหมโรงเช้าและโหมโรงเย็น เป็นต้น

รูปที่ ๑.๑ เคียรพระพิราพ

หมายเหตุ. จาก สืบค้นงาน “พระพิราพ” คือ
พระอิศวรอมฤตาร. โดย กอง บก. ๒๕๖๓, สำนักข่าว
เดอะไทยเพรส (<https://www.thethaipress.com/2020/24941>).

ตัวอย่างที่ ๑.๑ เพลงร่ำสามลา

--- ล	---	---	---	--- ท	---	---	---
---	---	---	---	--- ท	---	---	---
- พ - -	--- ม	- ม ม -	--- ร	- ด - -	---	- - ร ม	--- ร
- - ม ร	---	--- ม	--- ล	- - ท ล	--- ท	- ด - -	--- ล
---	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	---	---	---
- ม - -	- ม - -	- ม - -	- ม - -	- ม - -	---	---	---

อนุลักษณ์ อาสาฐ์ (๒๕๕๓) ได้ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีในพิธีกรรมรำผีฟ้าจากคณะหมอลำผีฟ้า บ้านหนองคอนไทย
ตำบลกุดตุ้ม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ว่า ตามความเชื่อโบราณในท้องถิ่นเชื่อกันว่า “ผีฟ้า” ถือเป็น
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีพลังอำนาจสูงสุด พิธีกรรมรำผีฟ้าเป็นพิธีที่จัดขึ้นสำหรับอัญเชิญผีฟ้าและขอพลังอำนาจผีฟ้าปัดเป่า
โรคร้ายไข้เจ็บหรือการผิดปกติต่าง ๆ ให้กับผู้ป่วยโดยพิธีกรรมนี้ใช้ “แคน” เป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลง
บทเพลงประกอบ

บทเพลงที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมรำผีฟ้าของคณะหมอลำผีฟ้า บ้านหนองคอนไทย มีทั้งหมด ๗ บท
ได้แก่ ลายสุดสะแนน ลายสร้อยน้อย ลายสร้อยใหญ่ ลายเป้ซ้าย ลายติดตุ๊ด ลายอ่วยลงลาย และลายแมงภู
ตอมดอก

รูปที่ ๑.๒ แคน

ลายแคนหรือบทเพลงเหล่านี้ล้วนแต่เป็นท่วงทำนอง
ที่เก่าแก่โบราณ คนในท้องถิ่นเชื่อกันว่าบทเพลงประกอบ
พิธีกรรมเหล่านี้บรรเลงเพื่อกล่อมเกลามาให้ผีฟ้าพึงพอใจ และ
คลับคลอให้อาการเจ็บป่วยต่าง ๆ นั้นหายไ้ รวมไปถึง
เป็นการขอขมา และสร้างความสนุกสนานให้เป็นที่พอใจ
แต่ผิคนอื่นที่ทำให้เกิดอาการผิดปกติ ตามความเชื่อที่ว่า
เป็นการอ้อนวอนขอผีให้หยุดทำให้ป่วยนั้นเอง

ภาคใต้ของประเทศไทยก็มีดนตรีที่ถูกสร้างสรรค์และถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อที่นาสนใจเช่นกัน
โดยวัฒนธรรมดนตรีที่หลอมรวมเข้ากับเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นของภาคใต้อย่างหนึ่งคือ
“วงดนตรีกาหลอ หรือดนตรีกาหลอ” ซึ่งทั่วไปเป็น “วงดนตรีพิธีกรรมแบบแผนเคร่งครัดที่มักใช้สำหรับ
พิธีศพ” อาจเป็นเพราะคำว่า กาหลอ “มีความหมายเกี่ยวข้องกับเทพแห่งศิลปะการแสดงและเทพแห่ง
ความตาย”

แรกเริ่มวงดนตรีกาหลอมีไว้บรรเลงประกอบ
พิธีกรรมงานมงคลต่าง ๆ ไม่ได้มีไว้บรรเลงประกอบ
พิธีศพเป็นหลัก แต่ด้วยยุคสมัยและกาลเวลาที่ผ่านไป
จึงค่อย ๆ เปลี่ยนบทบาทของวงดนตรีกาหลอในสังคม
ภาคใต้ จนกลายเป็นวงดนตรีที่มีภาพลักษณ์เน้นหนัก
ไปในการบรรเลงประกอบพิธีศพเหมือนอย่างในปัจจุบัน

บทเพลงที่วงดนตรีกาหลอใช้บรรเลงล้วนแต่เป็น
บทเพลงสำหรับประกอบพิธีกรรมทั้งสิ้น บางคณะ (วง)
จะบรรเลงทั้งหมด ๗ บท อีกคณะหนึ่งอาจจะบรรเลง
๑๒ บท กล่าวได้ว่าบทเพลงที่วงดนตรีกาหลอ
ใช้บรรเลงนั้นมีจำนวนที่ไม่แน่ชัดขึ้นอยู่กับแต่ละคณะ

รูปที่ ๑.๓ วงดนตรีกาหลอ

หมายเหตุ. จาก กาหลอ ๘ เพลง คณะนายเอี่ยม สิทธิกร
จ.ตรัง ปัจจุบันหาได้ยากแล้ว [Video], โดย สำนักคนชา
พาเพลิน, ๒๖๕๔, YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=1pjpACoDn2c>).

กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้

นักเรียนสรุปความรู้เกี่ยวกับความเชื่อกับการ
สร้างสรรค์งานดนตรีเป็นสื่อนำเสนอ แล้วนำเสนอผลงาน
หน้าชั้นเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๓-๕ คน จากนั้นแต่ละ
กลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความเชื่อกับการสร้างสรรค์
งานดนตรีในท้องถิ่นของตนเอง สรุปผล แล้วส่งตัวแทน
นำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียน หลังจากนำเสนอ
ผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว นักเรียนในชั้นร่วมกัน
แสดงความคิดเห็นและช่วยกันสรุปความรู้

๑.๒ ศาสนากับการสร้างสร้งงานดนตรี

ความเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติและอื่นๆ อีกมากมาย เริ่มก่อตัวสั่งสมและตกผลึกเป็นคำสอน ซึ่งสามารถสร้างความศรัทธาให้กับมนุษย์หมู่มาก จนกลายเป็นศาสนา ศาสนาจึงเป็นแนวทางหนึ่ง ในการประพฤติตน หรือในอีกแง่หนึ่งอาจเรียกว่า “ที่พึ่งทางใจ หรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ”

● เพลงมอลาวงดอกไม้

เป็นเพลงร่ววงพื้นบ้านของไทยที่มีเนื้อเพลงบรรยายถึงพระพุทธศาสนา ซึ่ง “สะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่นับถือ และศรัทธาในพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมการกราบบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกไม้รูปเทียน” บทเพลงนี้ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจากความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ความปลื้มปิติ ความสุขใจ สบายใจที่ได้ สักการบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์

ตัวอย่างที่ ๑.๒ มอลาวงดอกไม้ : ร่ววงพื้นบ้าน บ้านดอนคา

♩ = 120

มา ลา พวง ดวง ไม้ มา ลา พวง ดอก ไม้ มา ตั้ง ไว้ ที่ บู ชา
 7 ขอ บู ชา แต่ พระ พุทธ ที่ ได้ ตรัส รู้ มา ขอ บู ชา แต่ พระ
 13 สงฆ์ ผู้ ทรง ธรรม วิ นัย พุทธ อัง วัน ทา มิ อัม มัง วัน ทา มิ ครบ หัง
 19 สัน ติ ะ นะ ตรี ย สิบ นีว ต่าง รูป เทียน ยก ขึ้น เหนือ
 23 เติร์ ถ วาย วัน ทา กราบ พระ ป ฏิ มา ขอ อ ภัย ด้วย เทอญ

หมายเหตุ. จาก เพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษาเพลงร่ววงพื้นบ้านดอนคา ตำบลดอนคา อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์, โดย เลอพงศ์ ถังหา, ๒๕๕๔, ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (น. ๑๔๓), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะได้มีการนำบทเพลงมาใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา บางบทเพลงก็ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในทางศาสนา เป็นหลัก เช่น เพลงในโบสถ์ (Sacred Music) เพลงสวด หรือเพลงขานต์ (Chant) เพลงร้องศาสนาพิธี (Mass) และเพลงสวดฮิมน์ (Hymn) รวมไปถึงบางบทเพลง อาจถูกประพันธ์ขึ้นโดยนำบทสวดมาใส่ทำนองหรือ อาจจะประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความเลื่อมใส ศรัทธาที่มีต่อศาสนานั้น ๆ ตัวอย่างงานดนตรี ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น

เพิ่มเติมเสริมความรู้

นอกจากนี้ในสังคมไทยยังนำบทสวด จากพระพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ มาประพันธ์ ใส่ทำนอง จังหวะ และเสียงประสาน รวมไปถึงเลือกใช้เครื่องดนตรีที่มีสีเสียง (Tone Color) เหมาะกับสีลาในแบบของบทสวดอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นบทสวดเจ้าแม่กวนอิม ทำนอง สรภัญญะ และอื่น ๆ

บทสวดมนต์ทำนองสรภัญญะเป็นทำนองสำหรับ สวดฉันท์ คือ สวดเป็นจังหวะหยาบตามรูปประโยคฉันท์หลักชณิ นิยมใช้สวดบูชาพระรัตนตรัยในพระพุทธศาสนา การสวด ลักษณะนี้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ แต่เดิมนิยมสวดฉันท์ ภาษาบาลี ผู้สวดมักเป็นพระสงฆ์ เนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา ทำให้การสวดทำนองสรภัญญะไม่แพร่หลายนัก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจาร ยางกูร) องคมนตรีและเจ้ากรมพระอาลักษณ์ในขณะนั้น ได้แปล บทสรรเสริญคุณต่าง ๆ เป็นฉันท์ภาษาไทย เรียก “คำนมัสการ คุณานุคุณ” มี ๕ ตอน คือ บทสรรเสริญพระพุทธรูป บทสรรเสริญพระธรรมคุณ บทสรรเสริญพระสังฆคุณ บทสรรเสริญมาตาศิพคุณ และบทสรรเสริญอภายคุณ

ตัวอย่างที่ ๑.๓ บทสวดพระพุทธคุณ : ทำนองสรภัญญะ

องค์โพธิ์สัมพุทธ	สุวิสุท ธ สันดาน
ดัดมุล เกลศมาร	บ มิหม่น มิหมองมัว
หนึ่งใน พระทัยท่าน	ก็เบิกบาน คือ ดอกบัว
ราตี บ พันพัว	สุคนธ กางาร
องค์ใด ประกอบด้วย	พระกรุณา ดังสาคร
โปรดหมู่ประชากร	มละ โอบะกันดาร
ชี้ทางบรรเทาทุกข์	และชี้สุข เกษมसानต์
ชี้ทาง พระนฤพาน	อันพ้นโศก วิโยคภัย
พร้อมเบญจ จ พิธจัก-	ษุ จรัส วิมลใส
เห็นเหตุ ที่ใกล้ไกล	ก็เจนจบ ประจักษ์จริง
กำจัด น้ำใจหยาบ	สันดานบาป แห่งชายหญิง
สัตว์โลก ได้พึ่งพิง	มละบาป บำเพ็ญบุญ
ข้าขอ ประณตน์อม	ศิระเกล้า บังคมคุณ
สัมพุท ธ การุญ	ญ ภาพนั้น นิรันดร

หมายเหตุ. จาก คู่มือ สวดมนต์หมู่ สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ (พิมพ์ครั้งที่ ๓), โดย สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, ๒๕๖๔, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (<https://e-book.dra.go.th/ebook/2564/PraytripleGems64/files/downloads/PrayTripleGems64.pdf>).

สำหรับวัฒนธรรมตะวันตกโดยเฉพาะชาวยุโรปส่วนใหญ่ นับถือคริสต์ศาสนาและมักมีวัฒนธรรมการใช้บทเพลงสรรเสริญพระเจ้ามาตั้งแต่อดีต จนกล่าวได้ว่าดนตรีหรือบทเพลงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในคริสต์ศาสนา ทำให้เกิดบทเพลงลักษณะหนึ่งขึ้น เรียกว่า เพลงโบสถ์ โดยมีไว้ใช้บรรเลงในโบสถ์สำหรับประกอบพิธีกรรม เช่น เพลงสวดมิสซา เพลงนักร้อง เพลงขานต์

ปันเจลิงกัว (Pange Lingua) เป็นหนึ่งในเพลงขานต์ที่มีความเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นการนำบทสวดมากำหนดระดับเสียงและรูปแบบจังหวะอย่างหลวม ๆ จนมีลักษณะเป็นแนวทำนองเพลง โดยมีสมเด็จพระสันตะปาปาเกรกอรีที่ ๑ (Pope Gregory I) เป็นผู้นำในการรวบรวมบทสวดต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นเพลงขานต์ชุดหนึ่ง และมักถูกเรียกว่า “เกรกอเรียนขานต์ หรือเพลงสวดเกรกอเรียน (Gregorian Chant)” ซึ่งบทสวดเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นภาษาละติน

“แมส (Mass) หรือเพลงร้องศาสนพิธี” เป็นบทเพลงในโบสถ์ลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับวัฒนธรรมตะวันตก เนื่องจากแมสมีไว้ประกอบพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ (Missa) ซึ่งเป็นพิธีสำคัญในคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก

แมสจะมีอยู่ด้วยกัน ๒ ลักษณะ คือ บทเพลงภาคปกติ (The Ordinary of the Mass) และบทเพลงภาคเฉพาะ (The Proper of the Mass) โดยส่วนใหญ่นักประพันธ์จะนำบทสวดแต่ละขั้นตอนในพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณบางส่วนมาประพันธ์โดยสร้างสรรค์ออกมาเป็นท่วงทำนองที่ไพเราะ และมีความเฉพาะตัวของนักประพันธ์คนนั้น ๆ

คีรีเอ (Kyrie) ท่อนเริ่มต้นบทเพลงแมส ในกุญแจเสียง B ไมเนอร์ (Mass in B minor) ประพันธ์โดยบาค (Bach) เป็นเพลงแมสที่มีคุณค่าทางดนตรีเป็นอย่างสูง มีความไพเราะและได้รับความนิยมมาก ด้วยเทคนิคการประพันธ์เพลงของบาคสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาอันลุ่มลึกที่มีต่อคริสต์ศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันผลงานนี้ถูกนำมาบรรเลงทั้งในและนอกพิธีกรรมทางศาสนาอีกด้วย

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าเพราะอะไรจึงมีการนำดนตรีมาใช้ในทางศาสนา แล้วช่วยกันสรุปผลการอภิปราย

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๓-๕ คน จากนั้นแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับศาสนากับการสร้างสรรคงานดนตรี สรุปผลเป็นสื่อนำเสนอ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน หลังจากที่น่าเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว นักเรียนในชั้นร่วมกันอภิปรายว่า ในท้องถิ่นของเรามีการนำดนตรีมาใช้ประโยชน์หรือประยุกต์ใช้ในทางศาสนาอย่างไรบ้าง และช่วยกันสรุปผลการอภิปราย

๑.๓ วิถีชีวิตกับการสร้างสรรค์งานดนตรี

ดนตรีหรือบทเพลงอยู่คู่กับวิถีชีวิตมนุษย์มาอย่างยาวนาน โดยพื้นฐานแล้ววิถีชีวิต หมายถึง “ทางดำเนินชีวิต” หรือกล่าวได้อีกอย่างว่าเป็น “แบบแผนการปฏิบัติตัวของผู้คนในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดำรงอยู่ร่วมกันในแบบครอบครัว จนถึงระดับชุมชน โดยมีความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคมที่เหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้” ดังนั้นตามจริงแล้วตัวอย่างบทเพลงต่าง ๆ ในหัวข้อก่อนหน้าล้วนแต่เป็นงานดนตรีที่ถือได้ว่าอยู่ภายใต้วิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมทั้งสิ้น เพียงแต่ถูกสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางความเชื่อและศาสนาเท่านั้น

สำหรับหัวข้อนี้จะแสดงตัวอย่างบทเพลงที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นผ่านวิถีชีวิตในมิติอื่น ๆ นอกเหนือจากความเชื่อและศาสนา เช่น การดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มนุษย์พบเจอกับเหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ มากมาย สิ่งสมกลายเป็นประสบการณ์ชีวิตและความประทับใจที่มีต่อสิ่งที่ได้พบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักถูกนำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทเพลง

สวรรณาวา เป็นบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยที่มีรากฐานมาจากสังคมเกษตรกรรม โดยบทเพลงนี้เนื้อเพลงเล่าถึงเรื่องราวการดำเนินวิถีชีวิตของชาวเกษตรกรรมกลางบรรยากาศท้องนา ประกอบกับบทเพลงมีลีลาทำนอง และจังหวะที่มีชีวิตชีวา สนุกสนานครื้นเครง ทำให้เมื่อฟังแล้วสามารถสัมผัสได้ถึงความสุข ความสบายใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตตามท้องไร่ท้องนา เปรียบได้กับเป็นสวรรณาวาตามชื่อของบทเพลงนี้

บทเพลงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ สวรรณาวา คือ เพลง เขมรไล่ควาย โดยเพลงดังกล่าวบรรยายถึงกิจกรรมต่าง ๆ หลังชาวนาเสร็จจากการทำนา นอกจากนี้เนื้อเพลงยังแสดงให้เห็นว่าควายหรือกระบือเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยภาพรวมแล้ว เขมรไล่ควายเป็นเพลงที่มีความร่าเริงเป็นที่บันเทิงใจ

ตัวอย่างที่ ๑.๔ สวรรค์ขาวนา

ร้องโดย คำรณ สัมบุญณานนท์
เนื้อเพลงโดย ไพบุลย์ บุตรชั้น
ประพันธ์โดย ไพบุลย์ บุตรชั้น

* รุ่งแสงสุริยา เสียงไก่ขันมาก้องกังวาน
กาเหว่าครวญเสียงหวาน แว่วกังวานปาดงพงไพร
ชีวิตบ้านท้องนา เช้าตื่นขึ้นมาไล่ควายไปในป่า
แบกคันไถจุดเหล็กไฟสูบยาใบตอง
ไถนาไปพลากร้องเพลง ไม่หวั่นเกรงแดดจระร้อนส่อง
ตกเพลวัดโบสถ์ติ๊กลอง หยุดไถนาพลัน
ค่ำแล้ว กลับบ้านมา หาข้าวปลาแบ่งกินกัน
นี่แหละคือสวรรค์ ที่ตัวฉันอยู่กันจำเริญ
ให้..... (ซ้ำ *)

หมายเหตุ. จาก สวรรค์ขาวนา (ต้นฉบับแผ่นครั้ง) - คำรณ สัมบุญณานนท์ [Video], โดย Rattanapol S., ๒๕๖๐, YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=nzuK42uZh8E>).

ตัวอย่างที่ ๑.๕ เขมรไล่ควาย

ร้องโดย สุรพล สมบัติเจริญ
เนื้อเพลงโดย สุรพล สมบัติเจริญ
ประพันธ์โดย สุรพล สมบัติเจริญ

*เราขาวนาอยู่กับควาย พอหมดงานไถ เราจุ่งฝูงควายเข้าบ้าน
พออาบน้ำควายสำราญ แล้วเสร็จจากงาน เปิกบานร้องเพลงร่ำวง
เราขาวนาสุขสบาย คินคำเดือนหงาย เราขี่หลังควายร้องส่ง
ทั้งฉิ่ง ทั้งกลอง ฆ้อง โหม่ง จ๊ะเ่งเ่งมม ร่ำวงแสนเพลิดเพลินใจ
แม่นใครอิจฉา มั่นนำหัวเราะ จะเยาะพวกเรามีได้
ลมเย็น ๆ ร้องเขมรไล่ควาย แปลกใจ ควายมันไม่อาทร
เจอคนงอนค่อนว่าคน ว่าโง่เป็นควาย ฉันไม่นึกอภัยคนค่อน
ควรซังยังใจไว้ก่อน โฉมแม่บงอ สันนอนแล้วได้ขี่ควาย
(ซ้ำ *)

หมายเหตุ. จาก เขมรไล่ควาย - สุรพล สมบัติเจริญ [Video], โดย แม่ไม้มงคลไทย Original, ๒๕๕๙, YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=FjK9WSXURis>).

มนุษย์แต่ละคนย่อมจะพบเจอเหตุการณ์รวมไปถึงสิ่งต่าง ๆ มากมาย เหมือนและต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวที่ประทับใจและไม่ประทับใจ สมหวัง ผิดหวัง เป็นต้น ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกจากเหตุการณ์เหล่านั้น มากมาย ซึ่งมนุษย์เรามักจะนำเรื่องราวเหล่านั้นมาใช้เป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์งานดนตรีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึก หรือเรื่องราว ที่เกิดขึ้นจากความรัก

ถ้าเธอ เป็นบทเพลงสมัยนิยม (Popular Music) ซึ่งกำลังเป็นที่ รู้จักอย่างแพร่หลายในสังคมไทยปัจจุบัน บทเพลงนี้มีเนื้อเพลงเกี่ยวกับ ประสบการณ์ความรักของคนคนหนึ่ง ซึ่งนึกย้อนกลับไปหาเรื่องราวดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับอดีตคนรัก และตั้งคำถามกับตัวเองว่าถ้าหากยังเป็นคู่รักกันจนถึง ปัจจุบันคงมีความสุขในอีกรูปแบบหนึ่ง บทเพลงนี้มีจังหวะที่ไม่ช้าและไม่เร็ว จนเกินไปประกอบท่วงทำนองที่ฟังง่ายติดหู ทำให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ถึงผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ ๑.๖ ถ้าเธอ (บางส่วน)

ร้องโดย อภิวัชร เอื้อถาวรสุข และ วิโอเลต วอเทียร์
เนื้อเพลงโดย อภิวัชร เอื้อถาวรสุข
เรียบเรียงดนตรีโดย คริสโตเฟอร์ ชู และ อภิวัชร เอื้อถาวรสุข

เคยได้พบกับใครคนนึง นานมาแล้วก็ยังคิดถึง
เราเคยมีความฝัน ความสุขร่วมกันครั้งนึง
แต่เส้นทางชีวิตที่มี ชิดไว้ให้แยกจาก
อยากรู้ถ้าเธอยังไม่ไป
โนบอดี้โนวส์ (Nobody knows) มันจะเป็นเช่นไร
ถ้าเธออยู่ใกล้ มีคืนวัน มีเวลา เดินร่วมทางกันนานกว่านั้น
โนบอดี้โนวส์ (Nobody knows) หลับตาแล้วฝันตาม
ถึงวันที่สวยงาม ถ้าเวลาที่ลืมตา ยังคงมี มีเธอกับฉัน อยู่ข้างกันคงดี

หมายเหตุ. จาก 'ถ้าเธอ' STAMP & Violette Wautier | OST. 'One for the Road วันสุดท้าย...ก่อนบายเธอ' [Official MV] [Video], โดย Stamp&Jeri, ๒๕๖๔, YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=Q58-m0sFd4c>).

สำหรับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกก็มีบทเพลงลักษณะนี้เช่นกัน ในอดีตมักจะถูกเรียกเหมารวมว่า บทเพลงนอกโบสถ์หรือ บทเพลงคฤหัสถ์ (Secular Music) ซึ่งหมายถึง บทเพลงที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสนาพิธี เป็นดนตรีเพื่อการแสดงสำหรับประชาชนทั่วไปในหอแสดงดนตรี หรือกลางแจ้ง หรือในสถานที่ที่ไม่ใช่โบสถ์ วอลซ์ในกุญแจเสียง A ไมเนอร์ หมายเลขที่ ๑๕๐ (Waltz in A minor, B. 150) ประพันธ์โดยโชแปง (Frédéric Chopin, ๑๘๑๐-๑๘๔๙) เป็นบทเพลงบรรเลงสำหรับเปียโนที่มีลีลาทำนองอยู่ในจังหวะเดินร้าวอลซ์ จึงกล่าวได้ว่าบทเพลงนี้เป็นเพลงเต้นรำลักษณะหนึ่งนั่นเอง จากข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปว่า วอลซ์ในกุญแจเสียง A ไมเนอร์ เป็นบทเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการเต้นรำ ซึ่งเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสำคัญของชาวตะวันตกก็ว่าได้

ตัวอย่างที่ ๑.๗ วอลซ์ในกุญแจเสียง A ไมเนอร์ หมายเลขที่ ๑๕๐

Waltz in A minor, B. 150

นอกจากนี้แล้วในวัฒนธรรมตะวันตกยังมีการประพันธ์บทเพลงที่เป็นบทเพลงบรรเลงหรือเพลงร้องที่มีเรื่องราวของธรรมชาติอยู่เบื้องหลัง ซึ่งถูกเรียกว่า ปัสโตรล หรือบทเพลงธรรมชาติ (Pastorale) กล่าวโดยง่ายคือผู้ประพันธ์ได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทเพลงจากความงามหรือความประทับใจที่มีต่อธรรมชาติตามที่ได้พบเห็นในการดำเนินชีวิต

โซนาตาในกุญแจเสียง D เมเจอร์ หมายเลขที่ ๑๕ ลำดับผลงานที่ ๒๘ (Sonata in D Major, No. 15, Op. 28) ประพันธ์โดยเบโทเฟน (Ludwig van Beethoven, ๑๗๗๐-๑๘๒๗) บทเพลงนี้เป็นที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งคือ ปัสโตรล (Pastoral) เนื่องจากเชื่อกันว่า เบโทเฟนประพันธ์บทเพลงนี้ขึ้นเพื่อชื่นชมความงามของธรรมชาติ บทเพลงนี้มีทั้งหมด ๔ ท่อน (Movement) โดยแต่ละท่อนจะแฝงเทคนิคการประพันธ์ที่ทำให้ท่วงทำนองมีความอ่อนโยน อ่อนหวาน และสวยงาม สำหรับสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ให้กับผู้ฟังมีจินตนาการร่วมถึงความงามของธรรมชาติได้นั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๑.๘ โซนาตาในกุญแจเสียง D เมเจอร์ หมายเลขที่ ๑๕ ลำดับผลงานที่ ๒๘ Sonata in D Major, No. 15, Op. 28

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

นักเรียนช่วยกันสืบค้นงานดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของไทย แล้วนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน แล้วช่วยกันสรุปผล

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน จากนั้นแต่ละกลุ่มสืบค้นเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบทของไทยกลุ่มละ ๑ เพลง แล้วช่วยกันวิเคราะห์ว่าเพลงดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างไร สรุปผลเป็นสื่อนำเสนอ แล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน หลังจากที่น่าสนใจครบทุกกลุ่มแล้ว นักเรียนในชั้นร่วมกันอภิปรายว่า วิถีชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานดนตรีอย่างไร และช่วยกันสรุปผลการอภิปราย

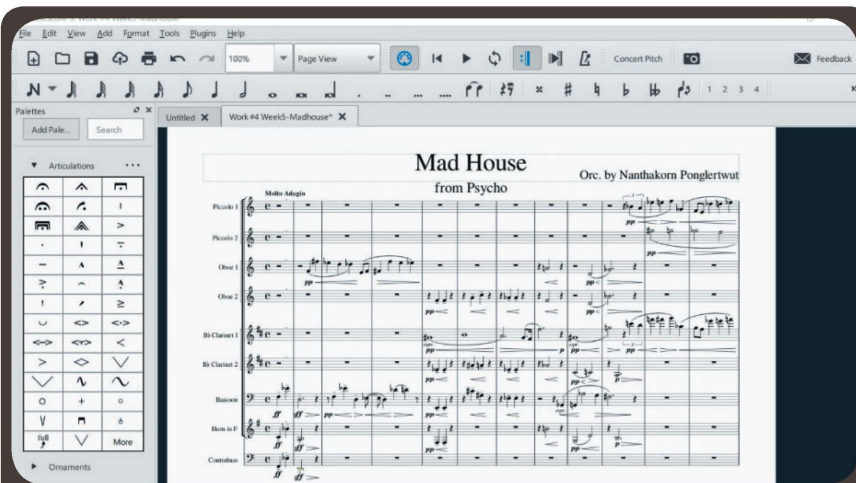

๑.๔ เทคโนโลยีกับการสร้างสรรค์งานดนตรี

ม

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีเป็นอย่างมาก เพราะมีเทคโนโลยีมากมายที่สามารถทำให้การสร้างสรรค์งานดนตรีเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น เช่น การปรับแต่งเสียง การบันทึกเสียง การสร้างเสียงสังเคราะห์ โปรแกรมพิมพ์โน้ต โปรแกรมสร้างดนตรีประกอบ เทคโนโลยีเหล่านี้มีความสามารถในการช่วยสร้างสรรค์งานดนตรีตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับมืออาชีพ

โปรแกรมมิวส์สกอร์ (Muse Score) เป็นโปรแกรมที่มีไว้สำหรับการบันทึกโน้ตบนคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังแสดงระดับเสียงและเสียงของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ให้แก่ผู้ใช้งานด้วย เป็นเทคโนโลยีที่ทำให้การสร้างสรรค์งานดนตรีทำได้ง่ายขึ้นมากกว่าในอดีตที่ต้องบันทึกโน้ตด้วยมือ และไม่สามารถได้ยินเสียงจนกว่าจะนำไปบรรเลงจริง

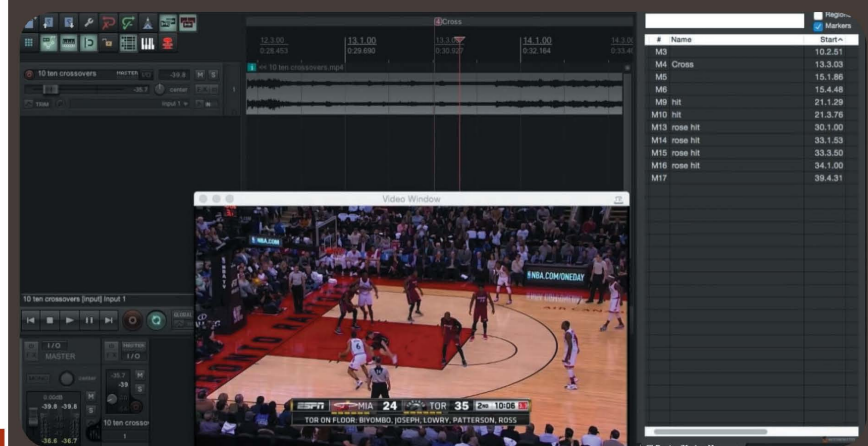

นอกเหนือจากจะช่วยส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีแล้ว โปรแกรมมิวส์สกอร์ยังมีประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ของแวดวงดนตรีอีกด้วย โดยเฉพาะด้านการศึกษา เนื่องจากสามารถสร้างตัวอย่างโน้ตเพลงที่มีความจำเป็นต่อการเรียบเรียงตำรา หนังสือและสื่อการเรียนการสอนในลักษณะอื่น ๆ อีกด้วย

รูปที่ ๑.๔ โปรแกรมมิวส์สกอร์

ไอเรียลโปร (iReal Pro) เป็นแอปพลิเคชันที่มีไว้สำหรับสร้างดนตรีประกอบเป็นหลัก เปรียบเสมือนมีวงดนตรีจริง ๆ มาบรรเลงร่วมกับเรา อีกทั้งยังสามารถปรับความช้า-เร็ว ลักษณะการบรรเลง ย้ายกุญแจเสียง สร้างเสียงประสาน และอื่น ๆ กล่าวได้ว่าเป็นแอปพลิเคชันที่ครอบคลุมตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อแวดวงดนตรีเป็นอย่างมากทั้งในเชิงการบรรเลง และประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งานดนตรีในลักษณะอื่น ๆ อีกด้วย

รูปที่ ๑.๕ ไอเรียลโปร

รูปที่ ๑.๖ โปรแกรมรีปเปอร์

โปรแกรมรีปเปอร์ (Reaper) เป็นโปรแกรมที่สามารถใช้สำหรับช่วยงานดนตรีได้หลากหลายด้านมาก ตั้งแต่สร้างเสียงสังเคราะห์ให้เหมือนกับบรรเลงเครื่องดนตรีจริง ๆ อีกทั้งรวมไฟล์เสียงให้เข้ากับภาพหรือวีดิทัศน์ ซึ่งเป็นประโยชน์มากในแวดวงภาพยนตร์ และอื่น ๆ อีกมากมาย

โปรแกรมคิวเบส (Cubase) เป็นโปรแกรมช่วยงานดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก โปรแกรมคิวเบสเป็นโปรแกรมที่มีไว้เพื่อบันทึกเสียง ปรับแต่งเสียง ตัดต่อเสียง ตลอดจนผลิตงานดนตรี โดยเฉพาะ โปรแกรมคิวเบสถูกออกแบบและสร้างโดยผู้ที่มีความเข้าใจและเชี่ยวชาญในการบันทึกเสียง ทำให้คิวเบสเป็นโปรแกรมที่มีศักยภาพในการทำงานที่ดี สามารถช่วยให้ผู้ใช้งานสร้างสรรค์บทเพลงตั้งแต่ในขั้นพื้นฐานไปจนถึงบทเพลงที่ซับซ้อนให้มีคุณภาพเสียงในระดับสูงได้

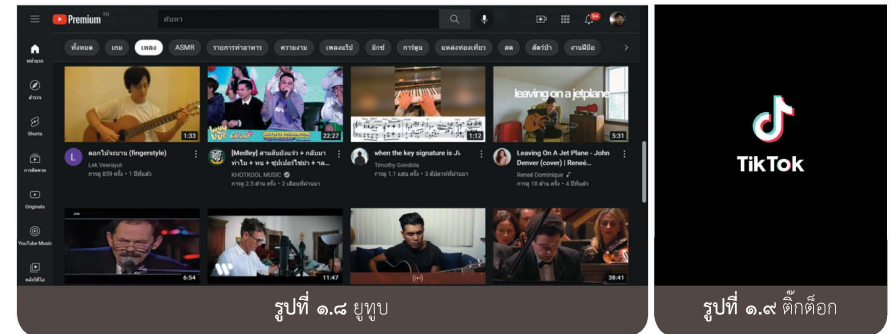
ไม่เพียงเท่านั้นทักษะในการใช้โปรแกรมคิวเบสยังมีความจำเป็นในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับดนตรีในยุคสมัยปัจจุบัน จนส่งผลให้ในบางสถาบันสร้างรายวิชาที่เน้นเนื้อหาในการสอนเกี่ยวกับหลักการใช้งานโปรแกรมคิวเบสอีกด้วย

รูปที่ ๑.๗ โปรแกรมคิวเบส

ทั้งโปรแกรมและแอปพลิเคชันที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น ทำให้ผู้ฟังหลายคนหันมาให้ความสนใจในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีเป็นของตัวเองมากขึ้น เป็นการเปลี่ยนสถานะจากผู้ฟังเป็นผู้ประพันธ์หรือผู้ผลิตดนตรีเอง กล่าวได้ว่าเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถแสดงศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี

นอกจากนี้ในสังคมโลกปัจจุบันยังมี แพลตฟอร์ม (Platform) และสื่อออนไลน์ (Social Media) ต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็น ไอทูนส์ (iTunes) ยูทูบ (YouTube) จูซ (Joox) ดิกต็อก (Tiktok) เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถเผยแพร่ผลงานดนตรีผ่านระบบออนไลน์และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้คนในสังคมสามารถเข้าถึงดนตรีได้ง่ายมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถเลือกฟังได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคลอีกด้วย

รูปที่ ๑.๘ ยูทูบ

รูปที่ ๑.๙ ดิกต็อก

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีเป็นอย่างมาก จากประเด็นนี้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าเทคโนโลยีทำให้การสร้างสรรค์ดนตรีในปัจจุบันแตกต่างจากดนตรีในอดีตอย่างไร แล้วช่วยกันสรุปผลการอภิปราย

สรุป

ในแต่ละวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมตะวันตก ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต และเทคโนโลยีล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์งานดนตรี และปัจจัยทั้ง ๔ นี้ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างใกล้ชิด จึงกล่าวได้ว่ามนุษย์เรานั้นสามารถนำเกือบทุกอย่างที่ขับเคลื่อนชีวิตมาเป็นปัจจัยพื้นฐานและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานดนตรีนั่นเอง

กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้

- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๖ คน แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อ “ความเชื่อในสังคมไทย มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีของไทยอย่างไรบ้าง” สรุปผลการอภิปรายลงในสมุดบันทึก แล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๖-๘ คน แต่ละกลุ่มช่วยกันค้นหาบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าบทเพลงนั้นมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างไร โดยใช้ความรู้จากที่ได้ศึกษามาจากนั้นสรุปเป็นแผนที่ความคิด แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
- ให้นักเรียนสรุปปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีเป็นแผนภาพความคิดลงในสมุดบันทึก พร้อมระบายสีตกแต่งให้สวยงาม แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้

- ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม
- ความเชื่อเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานดนตรีอย่างไร
- บทเพลงสาธุการคืออะไร เกี่ยวข้องกับความเชื่ออย่างไร
- ศาสนามีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าวิถีชีวิตมีผลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีหรือไม่ เพราะอะไร

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

เมื่อนักเรียนไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด นักเรียนพบเห็นการนำดนตรีมาใช้ในการกิจกรรมทางศาสนาเหล่านี้อย่างไรบ้าง และคิดว่าศาสนาที่ตนนับถือมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรีอย่างไร